

MESTARI-SOMMITTELIJAN

Karsten Bidstrup

Kun harrastajakuvaaja on saanut kameratekniikan kunnolla haltuun, on kehityksen seuraava vaihe terävöittää sommittelua. Näytämme, miten **VALOKUVAT MUUTTUVAT MESTARITEOKSIKSI** sommittelemalla ne hyvin kahdeksan teesin ohjelmallamme.

Kuva seisoo tai kaatuu sommittelunsa mukana. Sommittelu on siis yksi niistä valokuvauksen osa-alueista, joihin harrastajan tulisi syventyä, jotta katsoja voisi keskittyä kuvassa täysin siihen, mihin on tarkoitus. Jos sommittelu ontuu, ei auta yhtään, vaikka valotus ja muut säädöt ovat täysin kohdallaan.

Maailmankuulu maisemakuvaaja Ansel Adams tunnettiin vaelluksistaan USA:n länsiosien kansallispuistoissa, joissa hän raahasi raskasta kuvauskalustoaan – sekä siitä, että hän ei kuvannut mitään, ennen kuin oli täysin varma kuvan sommittelusta. Hän kuvasi usein suuren koon kameralla, joten hänellä oli hyvä syy siihen, ettei hän koskaan laukaissut kameraa summanmutikassa. Filmi oli vaihdettava yhden tai kahden otoksen jälkeen. Nykyään valokuvaus ei ole likimainkaan niin työlästä, mutta sommittelun merkitys lopputulok-

selle on aivan yhtä ratkaiseva kuin edelliselläkin vuosisadalla, jolloin Ansel Adams teki omat valmistelunsa hyvin huolellisesti.

Opi säännöt ja riko niitä

Onneksi valokuvan sommitteleminen on vähän kuin polkupyörällä ajamista: mitä enemmän sitä tekee, sen luontevammin se sujuu. Lopulta sommittelua ei juuri tarvitse ajatella, vaan se tulee suoraan selkärangasta – olipa sitten kysymys polvistumisesta silmän korkeudelle lapsia tai eläimiä

Kuvan syvyysvaikutelma syntyy etualan ja taustan välisistä mitta- ja kokosuhteista. Kauempana näkyvät kohteet ovat pienempiä kuin etualalla olevat.

Muutamit lähes tyhjässä keskimaastossa olevat olkipaalit ohjaavat katseen vaivatta taivaanrantaan. Kuvassa on vain muutamia linjoja, minkä vuoksi sitä on helppoa lukea.

Katse suuntautuu yleensä ensin kaukaisuuteen. Huomio kannattikin tässä kiinnittää etualaan tarkentamalla siihen ja rajoittamalla terävyydsaluetta käyttämällä aukkoa F7,1.

kuvattaessa tai varomisesta, ettei horisonttilinja lävistä kuvan tärkeitä kohteita.

Käymme seuraavilla sivuilla läpi nämä koetellut ja konkreettiset sommittelusäännöt jaettuna perussääntöihin. Kun ne keran hallitsee, niitä voi yhdistellä miten vain haluaa sen mukaan, mikä tuntuu sopivan mihinkin kuvaan. Hauskuus alkaa kuitenkin varsinaisesti vasta, kun harjoituksen myötä löytyy eri tapoja rikkoa sääntöjä tietoisesti, jolloin voi saavuttaa aivan erilaisia ja mielenkiintoisia sommitelmia. ■

8

TEESIÄ

Toistuvat muodot – tässä olki-
paalit – luovat kuvaan selkeää
syvyysvaikutelmaa.

Teesi #1

SYVYYS

Kuvattiinpa sitten auringon-
laskua, maisemaa, rakennuk-
sia tai jotakin muuta, kuvan
syvyysvaikutelma voimistuu
aina, kun kuvassa on element-
tejä sekä etualalla, keskialu-
eella ja taustalla eikä vain yh-
dellä tasolla. Etuala korostuu
laajakulmaa käytettäessä, ja
siksi on tärkeätä, että sille on
sijoitettu jotain mielenkiin-
toista, esimerkiksi huomiota
herättävän värisiä kukkia.

TEKNIikkaA

Koko kuvan terävyys voi-
daan joissain kameroissa
tarkistaa suorakatselun
avulla ennen kuvaamista.
Käynnistä suorakatselu ja
käytä täyttä suurennusta.
Siirry navigointinäppäimillä
siihen, mistä terävyys on
tarkistettava. Pidä syväterä-
vyyspainiketta pohjassa.

Teesi #2

KULTAINEN LEIKKAUS

Kultainen leikkaus on oikeastaan matemaattinen
kaava, josta on todellista hyötyä vasta, kun kuvaa
pitää rajata kuvankäsittelyssä. Kuvatessa kannat-
taa käyttää sen yksinkertaisempaa muotoa: sen
mukaan pääkohde sijoitetaan kohtaan, jossa kuvan
pysty- ja vaakakolmanneksien jakajat kohtaavat.
Se miellyttää silmää luonnostaankin parhaiten.

Nuori lokinpoikanen istuu täs-
mälleen kultaisessa leikkauk-
sessa, ja katse hakeutuu siis
ensimmäisenä sen kohdalle,
ennen kuin se alkaa vaeltaa ja
tutkia kuvan muita osia.

*Lennessa oleva lokki luo
kuvaan edelleen lisää
tasapainoa.*

Kuvassa on monia eri sävyjä, mutta se on yhtäkaikki rauhallinen, kun sininen ja oranssi väri ovat hallitsevina.

Punakeltaiset vastavärit rikkovat yhtenäisen sinertävän kuvapinnan. Voimakas väri tasapainottaa usein hillityn värin paremmin kuin toinen hillitty väri.

Hyvin tummat kohteet, esimerkiksi siluetit hahmotetaan usein graafisina kohteina eikä väreinä, ja siksi ne eivät vie huomiota pääkohteelta.

Etualan ja taivaan monisävyinen syvät sinisävyt hallitsevat melkein koko kuvaa ja luovat siihen rauhaa. Useampi väri häiritäisi kuvan tunnelmaa.

©Shutterstock.com/kenid_31

Teesi #3 VÄRIT JA KONTRASTI

Vahvat värit voivat tehdä kuvasta levottoman, jos ne kilpailevat huomiosta hillitympien värien kanssa. Vastavärit korostavat toisiaan, mutta luovat samalla kuvaan sopusointua. Niin toimivat esimerkiksi punainen ja vihreä, sininen ja oranssi tai keltainen ja violetti. Sininen ja keltainen tai oranssi ja violetti luovat sen sijaan ristiriitaa ja levottomuutta. Tulos on sopusointuisin, kun yksi väri hallitsee kuvaa yhdessä pääkohteen kanssa. Silloin muille väreille jää avustava rooli.

TEKNIKKAA

Parhaisiin väreihin päästään, kun valkotasapaino säädetään käsin. Paina ensin Menu, valitse sitten toinen välilehti ja kohta Valkotasapaino. Valitse K ja valitse sitten värlämpötilä säätökiekolla, tässä tapauksessa 5500 K.

Teesi #4 LINJAT & LÄVISTÄJÄT

Linjat vaikuttavat kuvaan voimakkaasti. Käytä siis niitä tietoisesti johtamaan katse juuri oikeaan paikkaan. Lävistäjät ja perinteinen S-muotoinen linja ovat tehokkaimmat. Varo vaakalinjoja, koska niillä on taipumus johtaa katse ulos kuvasta.

Lävistäjä ohjaa katseen sisään kuvaan, minkä jälkeen vaakalinja ohjaa sen pitkin kaunista taivaanrantaan.

Teesi #5 VALAISTUS & VARJOT

Sivuvalaistus heittää varjoja, jotka korostavat kuvassa olevia rakenteita ja pintoja. Ne lisäävät syvyysvaikutelmaa ja kuvan kolmiulotteisuutta. Ajattelepa vain, miten latteilta omat pilvisellä säällä otetut kuvasi vaikuttavat.

Tässä kuvan muotoja korostetaan alkuiltapäivän kovalla auringonvalolla. Varhainen aamupäivä ja myöhäinen ilta-päivä sopivat maisemakuviin.

Tämän säännön mukaan kuva jaetaan kolmeen vyöhykkeeseen, joiden ei tarvitse olla yhtä suuria.

□ Kuva on jaettu kolmeen päävyöhykkeeseen. Ylimmällä vyöhykkeellä on kapteenin edessä tilaa, ja hän katsoo suoraan kuvaan.

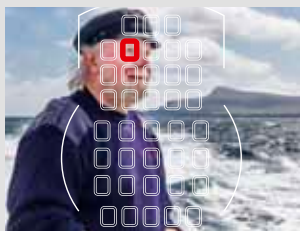
□ Keskimmäisellä vyöhykkeellä on miehen rinta, jossa ei ole mielenkiintoisia yksityiskohtia. Hyvä niin, sillä yhden vyöhykkeen tuleekin olla tyhjä ja rauhoittaa kuvaa.

□ Alin eli kolmas vyöhyke keskittyy kapteenin käsiin. On tärkeätä, että kaksi päävyöhykettä joko puhuvat samaa kieltä tai luovat vastakohtaisuutta.

Teesi #6 VYÖHYKKEET

Kolmanneksien sääntö eroaa kultaisesta leikkauksesta siinä, että se jakaa kuvan kolmasosiin, kun taas kultainen leikkaus perustuu tiettyihin kiintopisteisiin. Kolmanneksien sääntö on siis joustavampi ja se sopii esimerkiksi ilmapiksi tarkoitettuihin muotokuviin – kun esimerkiksi ympäristöä halutaan saada mukaan kuvaan.

TEKNIKKAA

Kuvan sommittelu helpottuu, kun tarkennus siirretään kuvan keskeltä sen tärkeimpään osaan. Silloin ei tarvitse tarkentaa, lukita tarkennusta ja sommitella sitten kuvaa uudelleen, vaan voidaan tarkentaa, sommitella ja laukaista samalla kertaa. Se sopii kaikkiin vähänkin liikkeessä oleviin kohteisiin.

Muistilista

- ✓ **SYVYYS** Tarkista, että sekä etualalla, keskellä ja taustalla on joiain mielenkiintoista, joka johdattaa katsetta kuvaan.
- ✓ **KULTAINEN LEIKKAUS** Oletko sommitellut pääasian yhteen neljästä kolmanneksien jakajien leikkauspisteestä?
- ✓ **VÄRIT & KONTRASTI** Tutki, onko kuvassa voimakkaita vastavärejä, jotka voivat viedä huomion pääkohteelta.
- ✓ **LÄVISTÄJÄT** Etsi kuvasta linjoja ja sommittele ne niin, että ne ohjaavat katsetta kuvan salaisuksiin.
- ✓ **VALON SUUNTA** Asetu kohteeseen nähden niin, että varjot tulevat sivulle ja korostavat muotoja ja pintoja.
- ✓ **VYÖHYKKEET** Katso, voiko kuvan jakaa kolmeen suureen vyöhykkeeseen, joista vain kaksi on mielenkiintoisia.
- ✓ **PERSPEKTIIVI** Jos kuva on ikävähkö, siihen saa draamatiikkaa esimerkiksi kuvaamalla polvistuneena.
- ✓ **TAUSTA** Pidä silmällä taustaa häiritsevien elementtien varalta. Ne voidaan häivyttää käyttämällä suurta aukkoa.

Teesi #7

PERSPEKTIIVI JA KUVAKULMA

Sama kohde nähdään hyvin eri perspektiivistä, kun vaihdetaan laajakulmaobjektiivi teleen. Myös sammakko- tai lintuperspektiivistä kuvaamisen ero on varsinkin laajakulmalla hyvin suuri. Ensimmäisissä tapauksissa pääkohde korostuu, muissa se näyttää pienemmältä.

Perspektiivi riippuu polttovälisestä. Teleobjektiivi muuttaa tämän yleiskuvan – joka on otettu laajakulmalla – tavallisemmaksi kaupunkikuvaksi.

Teesi #8

TAUSTA & PÄÄKOHDE

Aloittelijan perusvirhe on unohtaa pitää silmällä taustaa, koska kuvaajahan tietysti kiinnittää päähuomionsa itse pääkohteeseen. Taustan häiritsevät kohteet voivat nimittäin kiinnittää katsojan huomion kokonaan. Silloin on syytä etsiä parempaa kuvakulmaa tai käyttää suurta, esim. F2,8 aukkoa taustan häivyttämiseksi.

Tausta on pidetty terävänä laajakulman avulla, koska on ollut tarkoitus saada se mukaan. Muuten tausta tulisi häivyttää käyttämällä suurta aukkoa.

